



EMOCIONALNA INTELIGENCIJA: TEORIJA, OPERACIONALIZACIJA, PRIMJENA I POVEZANOST S POZITIVNOM PSIHOLOGIJOM¹

Vladimir TAKŠIĆ, Tamara MOHORIĆ, Radenka MUNJAS
Filozofski fakultet, Rijeka

UDK: 159.942.072:159.9.019.3
159.942:159.95

Pregledni rad

Primljeno: 25. 1. 2006.

Emocionalna inteligencija je pojam koji se u posljednjih petnaest godina često spominjao u psihološkoj, ali i široj općoj javnosti. Naziv, definiranje i prva istraživanja emocionalne inteligencije vežu se uz imena dvojice autora, Johna Mayera i Petera Saloveya, koji su svojstveno znanstvenoj metodologiji pomalo, ali sustavno, razvijali modele i instrumentarij za procjenu EI. U području mjerenja individualnih razlika u emocionalnoj inteligenciji najčešće se spominju dva pristupa: a) samoprocjene vlastitih sposobnosti i b) ispitivanje emocionalne inteligencije testovima uratka. U Hrvatskoj je razvijeno nekoliko skala samoprocjene (Takšić, 2002.b; 2004.). Prvi poznati test emocionalne inteligencije je Multifaktorska skala EI (MEIS; Mayer, Caruso, Salovey, 1999.), čije su nedostatke autori otklonili u drugoj bateriji testova MSCEIT (Salovey, Mayer, Caruso i Lopez, 2001.). Na našem području objavljeno je nekoliko testova različitih sposobnosti iz modela emocionalne inteligencije (Arar, Takšić i Molander, 2000.; Kulenović, Balenović i Buško, 2001.; Takšić, Harambašić i Velemir, 2004.). EI je najbliža konceptima kristalizirane inteligencije, tako da se razvija tijekom života i s iskustvom pojedinca. Te su spoznaje poslužile kao osnova za mnoge programe razvoja emocionalnih sposobnosti i vještina za različite skupine ljudi (djecu i odrasle) koji se kreiraju diljem svijeta. Zbog nastojanja da otkrije i istakne pozitivne osobine pojedinaca, emocionalna je inteligencija od početka zastupljena u pozitivnoj psihologiji.

Ključne riječi: emocionalna inteligencija, pozitivna psihologija, upitnici emocionalne kompetentnosti, testovi EI, UEK-45

¹ Rezultati većega broja istraživanja citiranih u članku dobiveni su u sklopu rada na Projektu MZOŠ broj 0009023.



Vladimir Takšić, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet u Rijeci, Trg I. Klobučarića 1, 51 000 Rijeka, Hrvatska.
E-mail: vtaksic@ffri.hr

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

Prošlo je već više od desetljeća i pol od pojave pojma emocionalne inteligencije u psihološkoj literaturi, što je dovoljno dugo razdoblje da bi se mogla napraviti neka vrsta retrospektive ili povijesnoga pregleda razvoja ovoga konstrukta. On bi se mogao podijeliti na dva dijela: prije i poslije Golemana. Tako su autori prvoga članka o emocionalnoj inteligenciji (Salovey i Mayer, 1990.) do pojave Golemanove knjige (Goleman, 1995.) pod istim naslovom vrlo polagano mukotrpnom znanstvenom metodologijom provjeravali i razvijali konstrukt koristeći se skalama samoprocjena vlastitih sposobnosti iz domene emocionalne inteligencije. U tom razdoblju publicirano je tek desetak članaka u znanstvenoj psihologijskoj literaturi koji su se odnosili na sam konstrukt (Davis, 1980.; Mayer i sur., 1990.; Roger i Najarian, 1989.; Salovey i Mayer, 1990.). Bilo je teško probiti se u priznate časopise, a najveća je zamjerka bila da se sposobnosti emocionalne inteligencije provjeravaju skalama samoprocjena. Ipak, one su pomogle u definiranju teorijskog okvira konstrukta. Do 1995. godine na internetu se tek na 5-6 adresa moglo naći nešto što je spominjalo pojam emocionalne inteligencije. "Veliki prasak" izazvala je knjiga "Emocionalna inteligencija" (Goleman, 1995.; 1997.) znanstvenika i novinara Daniela Golemana, koja je efektno sročnim podnaslovom ("Zašto je važnija od IQ"), ali i s puno primjera iz stvarnoga života pune dvije godine bila najbolje prodavana knjiga u SAD-u. Nakon toga naišla je poplava popularnih knjiga i članaka na istu temu, a osobito plodno tlo bilo je područje upravljanja ljudskim potencijalima. Tako sada glavni pretraživači na internetu na ključnu riječ *emocionalna inteligencija* izbacuju više milijuna adresa na kojima možete dobiti recepte kako poboljšati svoju emocionalnu inteligenciju, kupiti različite emocionalno inteligentne rekvizite ili testirati svoj EQ. Intenzivirano je izlaženje znanstvenih članaka, a Bar-On i Parker (2000.) uredili su i publicirali prvu opsežnu knjigu o emocionalnoj inteligenciji sa 22 priloga o teoriji, razvoju, mjerenju i njezinoj primjeni u obitelji, školi i na radnom mjestu, kao i o njezinom odnosu s relevantnim konstruktima (socijalna i praktična inteligencija, kreativnost, aleksitimija, emocionalna kompetentnost, razina emocionalne svjesnosti, petofaktorski model ličnosti). I u novom izdanju Sternbergove knjige o inteligenciji (Sternberg, 2000.) objavljeno je poglavlje o modelima emocionalne inteligencije (Mayer i sur., 2000.). Osim toga, i u literaturi o emocijama (Lewis i Haviland-Jones, 2000.) pojavljuju se članci o emocionalnoj inteligenciji (Salovey i sur., 2000.). Važno je još spomenuti knjigu (*Emotional intelligence: Science & Myth*) trojice autora (Matthews, Zeidner i Roberts, 2002.) koji su od početka pratili razvoj konstrukta i uglavnom su poznati po vrlo kritičkom stavu prema emocionalnoj inteligenciji. Ona do-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

nosi vrlo iscrpnu analizu konstrukta EI od konceptualizacije i mjerenja, utvrđivanja individualnih razlika u emocijama i adaptaciji, pa do primjene u kliničkoj, školskoj i radnoj okolini. Najviše članaka o EI može se naći u časopisu *Personality and Individual Differences*, u kojem je objavljena prva skala samoprocjene EI (Schutte i sur., 1998.). Zbog svoje sličnosti i povezanosti sa skalama osobina ličnosti, nazivaju se i skalama emocionalne inteligencije kao osobine ličnosti (*trait emotional intelligence*). U novije vrijeme povećao se broj radova koji provjeravaju koncept EI kao sposobnosti.

TEORIJSKI OKVIR I MODELI EMOCIONALNE INTELIGENCIJE

U literaturi se najčešće spominje da je osnova za pojavu konstrukta emocionalne inteligencije bila u podjeli socijalne inteligencije na interpersonalnu i na intrapersonalnu inteligenciju (Gardner, 1983.). Interpersonalnu inteligenciju Gardner definira kao: "...znanje o unutrašnjim aspektima osobe: pristup svojim osjećajima, rasponu emocija, mogućnost razlikovanja tih osjećaja i, eventualno, imenovanja osjećaja i u njima traženje značenja i razumijevanja uzroka vlastita ponašanja" (str. 24-25). U najprimitivnijem obliku osobna inteligencija jedva može razlikovati osjećaj ugođe od boli, dok u svojoj naj-složenijoj razini interpersonalna znanja omogućuju osobi otkrivanje, simboliziranje i dobro razlikovanje složenih skupova osjećaja. Ali ona ne uključuje samo opći smisao za procjenu sebe i drugih nego i sposobnosti uočavanja i praćenja svojih i tuđih raspoloženja i temperamenata te formiranje znanja o njima, što će osobi koristiti za predviđanje budućih ponašanja. I emocionalna inteligencija definirana je kao proces prepoznavanja svojih i emocionalnih stanja drugih da bi se efikasnije mogli riješiti eventualni problemi i adekvatno regulirati ponašanje.

Pojava konstrukta emocionalne inteligencije jedan je od pokušaja pronalaženja mentalnih procesa koji su uključeni u obradbu emocionalnih informacija, što bi nadalje omogućilo njihovo sustavno istraživanje. Prva definicija emocionalne inteligencije bila je da je to "sposobnost praćenja svojih i tuđih osjećanja i emocija te upotreba tih informacija u razmišljanju i ponašanju." (Salovey i Mayer, 1990.), a model strukture takvih procesa uključuje: a) procjenu i izražavanje emocija kod sebe i kod drugih, b) regulaciju emocija kod sebe i drugih i c) uporabu emocija u adaptivne svrhe.

Prema mišljenju samih autora, ova definicija naglašava samo opažanje i regulaciju emocija, a ispušteno je razmišljanje o osjećanjima. Tako kasnije predlažu revidiranu definiciju, prema kojoj "emocionalna inteligencija uključuje sposobnosti brzoga zapažanja procjene i izražavanja emocija; sposobnost uviđanja i generiranja osjećaja koji olakšavaju mišlje-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

nje; sposobnosti razumijevanja emocija i znanje o emocijama; i sposobnost reguliranja emocija u svrhu promocije emocionalnog i intelektualnog razvoja" (Mayer i Salovey, 1997.). Četiri navedene sposobnosti poredane su prema složenosti psihičkih procesa koje uključuju od jednostavnijih (zapažanje i izražavanje emocija) do složenih (svjesnost, refleksivnost i regulaciju emocija). Osim toga, svaka opisana sposobnost bliže je opisana s još četiri sposobnosti poredane od lijeva na desno prema razvojnog načelu: ranije razvijene sposobnosti se nalaze na lijevoj strani, a one kasnije razvijene i više integrirane pojavljuju se na desnoj strani. Detaljan opis modela može se pogledati u poglavlju knjige *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija: Pedagoške implikacije* (Salovey i Sluyter, 1997.) koje su napisali autori konstrukata (Mayer i Salovey, 1997., 19-54).

Dvojbe oko konceptualizacije pojma emocionalne inteligencije Mayer i sur. (2000.) saželi su u tri skupine i pitaju se je li to: a) izraz duha vremena ili "zeitgeist", b) jedna od osobina ličnosti slična samoakualizaciji, otpornosti ega (*ego-resilience*) i sl. ili c) sposobnost slična većini drugih standardnih inteligencija. Budući da navedeni članak promovira do sada jedini publicirani test emocionalne inteligencije u svijetu (MSCEIT), autori naglašavaju važnost pristupa ispitivanju emocionalne inteligencije u maniri ostalih vrsta inteligencija – testovima uratka u kojima postoji "točno" rješenje. Upravo je pronalaženje točnog odgovora kod testova EI najveći metodološki problem.

ODREĐIVANJE TOČNOG ODGOVORA U TESTOVIMA EMOCIONALNE INTELIGENCIJE

Budući da za emocionalne informacije ne postoji apsolutni algoritam prema kojem se može odrediti točan odgovor, osobe u svakodnevnom životu često određuju točan odgovor na temelju slaganja s ostatkom grupe. Na sličan način može se odrediti i točan odgovor na testu emocionalne inteligencije, jer je prema modelu Mayera i Saloveya (1996.; 1997.) emocionalno znanje ugrađeno u opći, socijalni kontekst komunikacije i interakcije. Uz slaganje s ostatkom grupe, ili tzv. konsenzus metodu određivanja točnog odgovora, postoje i tzv. *target* metoda, kod koje sam autor testa određuje točan odgovor, i metoda eksperata, u kojoj ekspert određuje točan odgovor na testu. Obje ove metode imaju određene probleme, npr. ne postoje jasno definirani kriteriji prema kojima se može odrediti tko je ekspert u emocionalnoj inteligenciji. S druge strane, osoba koja je autor testa ili testne čestice možda ni sama nije u stanju točno izraziti vlastite emocije, odnosno može iznositi samo pozitivne i prosocijalne emocije (MacCann i sur., 2004.).

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

Usprkos određenim problemima, testovi emocionalne inteligencije najčešće se ocjenjuju na temelju konsenzus kriterija. Osnovni je problem ove vrste određivanja točnog odgovora distribucija dobivenih rezultata. Budući da na svakom pitanju očekujemo da većina ispitanika izabere točan odgovor, rezultati ne mogu biti normalno distribuirani. Distribucija rezultata u tom će slučaju imati visok indeks asimetričnosti i sploštenosti, a normalnost distribucije rezultata važna nam je zbog toga što je ona preduvjet za mnoge statističke analize, ali i zbog razlikovanja osoba s prosječnim i visokim sposobnostima na EI testovima.

Pet je konsenzus metoda za određivanje točnog odgovora (MacCann i sur., 2004.), nazvane proporcija, mod, "prošireni" mod, udaljenost i standardizirana udaljenost. Kod metode proporcija svaki odgovor u zadatku dobiva bodove ovisno o proporciji ispitanika koji su izabrali taj odgovor (npr. ako 50% ispitanog uzorka izabere odgovor A, 28% odgovor B, a 22% odgovor C, tada će prilikom bodovanja odgovor A dobiti 0,50 bodova, B će dobiti 0,28, dok će C dobiti 0,22 boda). Kod metode mod jedan bod dobiva onaj odgovor koji je izabrao najveći postotak ispitanika, dok svi ostali odgovori budu ocijenjeni netočnim i ne dobivaju bodove (npr. ako bismo imali istu situaciju kao u prethodnom primjeru, tada bi alternativa A dobila 1 bod i bila ocijenjena kao točna, dok ostali odgovori ne bi dobili bodove). Prošireni mod sličan je po načinu ocjenjivanja, samo što bodove dobivaju mod (izabran od najvećeg postotka ispitanika) i vrijednosti sa svake strane skale. Ako je 3 modalni odgovor (jer ga je izabrala većina ispitanika), tada uz taj odgovor po jedan bod dobivaju i odgovori 2 i 4. Ovaj način određivanja točnog odgovora prikladan je samo za skale Likertova tipa. Metoda udaljenost također je prikladna samo za skale Likertova tipa. Kod ove metode bodovi se računaju kao razlika između ispitanikova odgovora i optimalnog odgovora (prosječan odabir svih ispitanika na svim česticama), dok se kod standardizirane udaljenosti rezultati transformiraju u z-vrijednosti, a zatim se također računa udaljenost ispitanikovog odgovora i optimalnog odgovora.

Prema rezultatima istraživanja, različiti načini bodovanja testa emocionalne inteligencije mogu dati i različite rezultate. Usporedivši različite metode određivanja točnog odgovora na uzorku hrvatskih srednjoškolaca, dobiveni su sljedeći rezultati (Takšić i Mohorić, 2005.). Eksperti (sveučilišni profesori upoznati s problemom istraživanja emocija) iskazuju više slaganja u izboru točnog odgovora na testu emocionalne inteligencije u odnosu na grupu ispitanika (konsenzus metoda). Test upotrijebljen u istraživanju (Test rječnika emocija; Takšić, Harambašić i Velemir, 2004.) specifičan je jer omogućuje određivanje točnog odgovora na temelju rješenja iz rječnika hr-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

vatskog jezika. Kada se rabi konsenzus metoda za određivanje točnog odgovora na testu, bolje je upotrijebiti metodu mod nego metodu proporcija. Prema našim rezultatima, metoda moda ima značajno veće koeficijente korelacije i s točnim odgovorom na testu ($r=0,88$; $p<0,01$) i s ekspertnim kriterijem ($r=0,67$; $p<0,01$), u odnosu na metodu proporcija ($r=0,52$; $p<0,01$).

Ekspertni kriterij (izražen kao proporcija izbora), međutim, daje najbolje korelacije s različitim kriterijskim varijablama (poput uspjeha u školi $r=0,35$, $p<0,01$; brojem negativnih ocjena $r=-0,23$, $p<0,01$ i testovima mentalnih sposobnosti – Test logičnog rezoniranja (Test 4) $r=0,35$, $p<0,01$ i Verbalni test (Test 7) $r=0,58$, $p<0,01$ iz baterije Kalifornijski test mentalne zrelosti; Koren i Mijić, 1976.), što ga čini najboljom metodom za određivanje točnog odgovora.

Važno je naglasiti da konsenzus metoda ne pretpostavlja da postoji samo jedan ispravan način na koji se mogu doživljavati i interpretirati emocije, nego nam ovaj način bodovanja testa daje korisne informacije o tome kako osoba reagira u odnosu na to kako bi u toj situaciji reagirala većina ljudi.

METODE PROCJENE (OPERACIONALIZACIJE) EMOCIONALNE INTELIGENCIJE

Na području mjerenja individualnih razlika u emocionalnoj inteligenciji najčešće se spominju dva pristupa: a) samoprocjene vlastitih sposobnosti i b) ispitivanje emocionalne inteligencije testovima uratka. Od početaka pa do prije nekoliko godina prevladavale su skale samoprocjena. Bez obzira na opravdan prigovor u vjerodostojnost samoprocjena vlastitih emocionalnih sposobnosti, one su poslužile svrsi – definiranju teorijskog okvira. Čak se latentna struktura prostora različitih emocionalnih sposobnosti dobivena skalama samoprocjena (Takšić, 1998.) nije značajno razlikovala od one dobivene testovima uratka (Mayer i sur., 2000.; Mayer i sur., 2003.).

Samoprocjene vlastitih sposobnosti emocionalne inteligencije

Operacionalizacija konstrukta EI pomoću skala samoprocjene vlastitih sposobnosti bila je prisutna u počecima, kada su testirani različiti modeli EI. Počivala je na Bandurinoj pretpostavci da se ljudi uglavnom ponašaju u skladu sa svojim mišljenjima i stavovima (Bandura, 1977.).

Većina skala samoprocjena EI zasniva se na modelu Mayera i Saloveya (1996.; 1997.). U novijoj literaturi (Roberts i sur., 2005.) spominje se 15 skala. Najpoznatija je Schutteova skala emocionalne inteligencije (*Schutte Emotional Intelligence Scale* – SEIS; Schutte i sur., 1998.). Prva je objavljena i sadrži 33 čestice raspoređene u četiri faktora, ali je zbog visokih korela-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

cija među skalama moguće formirati i ukupan rezultat kao mjeru opće EI.

Neki pristupi uključuju ne samo emocije i inteligenciju nego i motivaciju, dispozicije, osobine ličnosti, socijalno i adaptivno funkcioniranje i štošta drugo. Često se takvi upitnici rabe za prognozu radne uspješnosti (najčešće u industrijskoj praksi), a zbog svoje raznorodnosti (i motivacijskog aspekta) imaju dobru prognostičku valjanost.

Najpoznatiji je Inventar emocionalnog kvocijenta (EQ-i; Bar-On, 2000.). Uključuje 133 čestice svrstane u 15 skala i četiri šire kategorije: intrapersonalne vještine, interpersonalne vještine, prilagodljivost, upravljanje stresom, opće raspoloženje. Prednost mu je u visokoj prognostičkoj valjanosti uglavnom za rukovodeće funkcije, ali i za akademski uspjeh (Bar-On, 2000.; Parker i sur., 2004.). Najveći je nedostatak nepostojanje konceptualizacije, ali nema ni sustavnoga prikaza validacije, a i vrlo su visoke korelacije među supskalama.

Od ostalih skala EI, još se spominje i EQ-mapa (Cooper, 1996.), prema kojoj se emocionalna inteligencija dijeli na pet atributa (trenutačna okolina – zadovoljstvo životom; emocionalna pismenost; emocionalne kompetencije; emocionalne vrijednosti i stavovi; te ishodi emocionalne inteligencije). Postoji i Upitnik emocionalne kontrole (Roger i Najarian, 1989.), čije supskale "Kontrola agresivnosti", "Uvježbavanje", "Bezazlena kontrola" i "Emocionalna inhibicija" mjere sposobnosti kontrole emocija u izazovnim situacijama. Skala koja ne mjeri EI, ali je konceptualno povezana s njom i često se rabi u istraživanjima, jest Torontska skala aleksitimije (*Toronto Alexithymia Scale* – TAS-20; Bagby i sur., 1993.). Kako je aleksitimija definirana kao nesposobnost imenovanja i izražavanja emocija, onda je jasno da je to konstrukt obrnuto razmjern konceptu EI.

U Hrvatskoj se upotrebljava Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-45; Takšić, 2002.b). To je skraćena verzija Upitnika emocionalne inteligencije UEK-136 (Takšić, 1998.) konstruiranog po modelu Mayera i Saloveya (1996.; 1997.). Sadrži tri supskale koje imaju namjeru procjenjivati: sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija (15 čestica), sposobnost izražavanja i imenovanja emocija (14 čestica), sposobnost upravljanja emocijama (16 čestica). Do sada je ispitano više od 7000 ispitanika različite dobi i spola, a skala je prevedena na engleski, švedski, finski, portugalski, španjolski, japanski, slovenski i talijanski jezik. Na IX. Europskom kongresu psihologa u Granadi u srpnju 2005. organiziran je poseban Simpozij o rezultatima UEK-45 (odnosno ESCQ-45) u nekoliko zemalja (Faria i Lima Santos, 2005.; Rätty, 2005.; Molander i sur., 2005.; Avsec, 2005.; Extremera i Fernández-Berrocal, 2005.; Takšić,

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

2005.a; Takšić, 2005.b; Toyota, 2005.), a u tisku je članak sa spomenutog simpozija (Faria i sur., u tisku).

Psihometrijske osobine UEK-45 uglavnom su dobre, pa je tako pouzdanost cijelog Upitnika u različitim uzorcima od 0,88 do 0,92. Pouzdanosti pojedinačnih skala također su prihvatljive. Tako je ona za Skalu sposobnosti uočavanja i razumijevanja emocija najveća i iznosi od 0,82 do 0,88, za Skalu sposobnosti izražavanja i imenovanja emocija je između 0,78 i 0,81, a nešto je niža za Skalu sposobnosti upravljanja emocijama gdje su dobivene vrijednosti od 0,68 do 0,72 (Takšić, 2002.a; Faria i sur., u tisku). Korelacija između pojedinih supskala kreće se od 0,35 do 0,51, pa se ukupan rezultat može formirati kao mjera opće emocionalne kompetentnosti, s pouzdanošću između 0,87 i 0,92.

Konvergentna i divergentna valjanost UEK-45 provjerena je na korelacijama sa skalama samoprocjena vlastite EI (Schutte skala emocionalne inteligencije – SEIS i Torontske skale aleksitimije – TAS-20) i onima sličnih konstrukata.

Prema očekivanjima, najveće korelacije skala i ukupnoga rezultata na UEK-45 bile su sa skalom iz istoga koncepta EI kao osobine ličnosti (SEIS), što bi govorilo u prilog konvergentnoj valjanosti Upitnika. Povezanosti nisu jako visoke, jer SEIS sadrži čestice o regulaciji neugodnih emocija, a UEK-45 ima sve čestice orijentirane u pozitivnom smjeru.

Relativno su visoke i korelacije s konstruktom aleksitimije, gdje najveću (negativnu) korelaciju ima Skala izražavanja i imenovanja emocija iz UEK-45, jer je najbliža samoj definiciji pojma aleksitimije.

Osim toga rezultati su uspoređeni i s nekoliko sličnih konstrukata: socijalnih vještina (Riggio i Trockmorton, 1986.), velikih pet osobina ličnosti (Kardum, 1993.), strategijama suočavanja sa stresom (Hudek-Knežević, 1993.) i samopoimanja (Bandura, 1977.; Bezinović, 1988.).

Od skala socijalnih vještina najveća je korelacija UEK-45 s emocionalnom osjetljivošću i socijalnim izražavanjem, a veze su logične i najviše sa sposobnošću uočavanja i razumijevanja emocija, odnosno sa sposobnošću izražavanja i imenovanja emocija.

Od crta ličnosti iz modela velikih pet najveća je korelacija UEK-45 s otvorenošću za iskustva, što se ponekad naziva i intelektom. Ovaj je podatak značajan za konstruktnu valjanost Upitnika, kao i cjelokupnoga koncepta EI kao osobine ličnosti, jer naglašava prisutnost kognitivne komponente.

U zaključku o konvergentnoj valjanosti upitnika UEK-45 moglo bi se reći da su korelacije najveće sa skalama iz istoga konstrukta EI ili recipročnog, kao što je aleksitimija. Sa sličnim konstruktima korelacije su logične, ali ne previsoke (uglavnom između 0,30 i 0,50), pa podržavaju ideju o divergentnoj valjanosti Upitnika (Nunnally i Bernstein, 1994.).

➤ **TABLICA 1**
Korelacije skala
Upitnika emocionalne
kompetentnosti (UEK-
-45) i nekih kriterijskih
varijabli

Prognostička valjanost UEK-45 provjerena je korelacijama sa zadovoljstvom životom i različitim aspektima empatije, odnosno varijablama koje su autori konstrukta istaknuli kao primarne kriterije za konstrukt emocionalne inteligencije. Korelacije su navedene u Tablici 1.

Varijable	URE	IIE	UE	UEK-45
Kvaliteta rukovođenja ¹	.46	.46	.52	.61
Pozitivno raspoloženje ²	.35	.45	.55	.59
Otpornost ega (Ego-resiliency) ³	.47	.36	.49	.55
Empatija – Preuzimanje perspektive ⁴	.45	.20	.41	.44
Zadovoljstvo životom ⁵	.16	.41	.45	.41
Percepcija stresa ¹	-.11	-.23	-.54	-.37
Vrijednosti samoaktualizacije ⁶	.21	.26	.33	.35
Negativno raspoloženje ²	-.15	-.21	-.38	-.32
Integracija kao rješenje konflikta ⁴	.25	.11	.36	.30
Emocionalna empatija ⁵	.43	.15	.09	.27

Legenda: ¹poslovođe N=83; ²studenti N=276; ³srednjoškolci N=834;
⁴studenti N=197; ⁵srednjoškolci N=187; ⁶srednjoškolci N=183

Najveća korelacija Upitnika s nekom kriterijskom varijablom bila je s procjenom uspješnosti rukovođenja prema Yuklovoj taksonomiji (Yukl, 1994.). Zanimljiv je i nalaz da je EI imala veći indirektan doprinos produktivnosti tima nego što je to bila procjena uspješnosti rukovođenja (Takšić, Sušan i Main, 2003.). Od ostalih rezultata značajno je spomenuti visoku korelaciju s Blockovim konstruktom otpornosti ega (Block i Kremen, 1996.). Ranije je spomenuto da je empatija jedan od osnovnih kriterija EI. Zbog toga je značajno da su korelacije ukupnoga rezultata, kao i skala uočavanja i razumijevanja te izražavanja i imenovanja, bile pozitivne, a najviše s kognitivnim aspektom empatije (preuzimanje perspektive druge osobe) iz Davisove konceptualizacije empatije (Davis, 1980.). Ovaj rezultat potvrđuje povezanost EI s kognicijom.

U hijerarhijskoj regresijskoj analizi pokazao se značajan doprinos skala Upitnika objašnjenju varijance zadovoljstva životom, povrh nekih skala samopoimanja (samopoštovanje, osobna nekompetentnost i ustrajnost) i šest skala iz konstrukta socijalnih vještina ($\Delta R^2=0,047$ $p=0,007$; Takšić, 2002.a). Osim toga, skala sposobnosti upravljanja emocijama u regresijskoj analizi pokazala se kao najbolji prediktor zadovoljstva životom ($\beta=0,242$ $p=0,001$).

Čak se i u prognozi školskog uspjeha i nakon efekta različitih testova kognitivnih sposobnosti dodatni doprinos EI pokazao granično značajnim ($\Delta R^2=0,041$ $p=0,05$; Takšić, 2002.a). Ponovo je sposobnost upravljanja emocijama imala značajan doprinos varijanci školskog uspjeha ($\beta=0,196$ $p=0,007$). U dru-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

gom istraživanju taj je doprinos ostao značajan i nakon kontrole efekata spola ispitanika ($\beta=0,162$ $p=0,024$; Takšić, Štokalo i Kolić-Vehovec, 2003.).

Skale Upitnika emocionalne kompetentnosti procjenjuju ono što se u literaturi često naziva emocionalna inteligencija kao osobina ličnosti, ali zbog čestih prigovora da se inteligencija može mjeriti jedino testovima sposobnosti, odlučili smo se za sintagmu "emocionalna kompetentnost". Na to je utjecala i preporuka koju je još početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća dao McClelland (1973.), da bi trebalo testirati kompetentnost osobe, a ne samo razinu njezine inteligencije. Ovo se navezuje na početnu ideju o razlozima postojanja emocionalne inteligencije, u kojoj se ističe važnost emocionalnih kompetencija u svakodnevnom životu ljudi.

Upitnik regulacije i kontrole (negativnih) emocija (ERIK; Takšić, 2004.) sastoji se od 20 čestica koje procjenjuju veličinu efekata neugodnih emocija i raspoloženja na mišljenje, pamćenje i ponašanje pojedinca ("Raspoloženje mi snažno utječe na razmišljanje", "Dobro pamtim situacije u kojima sam bio ljut" ili "U bijesu i ljutnji izvičem se i na onoga tko mi nije ništa skrivio"). Sadržaj većine tvrdnji u različitim upitnicima emocionalne regulacije i kontrole odnosi se na emocionalnu inhibiciju, a mnogo manje na facilitaciju mišljenja. Razlog tomu može se tražiti u značajnijem utjecaju što ga neugodne emocije i raspoloženja imaju na mišljenje i ponašanje osobe (Larsen i sur., 1986.). One zahtijevaju akciju usmjerenu na promjenu s ciljem ponovnog uspostavljanja homeostaze, odnosno ugodna raspoloženja.

Struktura ERIK-a provjerena je eksploratornim i konfirmatornim faktorskim analizama na različitim uzorcima ispitanika. Obje su analize pokazale da je moguće pronaći tri značajna izvora varijabiliteta, odnosno faktora. Prvi su faktor činile čestice čiji se sadržaj odnosio na efekte emocija i raspoloženja na mišljenje i ponašanje. U drugi su se faktor svrstale čestice čiji se sadržaj odnosio na pamćenje emocionalno satiriranih sadržaja, dok su se čestice trećega faktora odnosile na kontrolu vlastitih emocionalnih reakcija. Prva dva faktora imala su stabilnu strukturu i zadovoljavajuću homogenost u različitim uzorcima ($\alpha > 0,70$), dok je struktura čestica trećeg faktora bila slabije homogena ($\alpha \leq 0,60$). Korelacije među faktorima bile su između 0,32 i 0,59 i dopuštale su formiranje ukupnoga rezultata, a pouzdanosti su tada bile zadovoljavajuće i kretale su se između $\alpha = 0,79$ i $\alpha = 0,83$.

U zaključku provedenih analiza navedene su određene preporuke za upotrebu Upitnika ERIK. Model s jednim faktorom načelno zadovoljava kriterije dobre strukture i ima uglavnom zadovoljavajuću unutrašnju konzistenciju. Najbolje indekse slaganja pokazao je model strukture sa tri faktora, ali

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

se jasno i kroz sve uzorke pokazao problem slabe pouzdanosti trećega, ali i u većini uzoraka drugoga faktora. Zbog toga se dobrim pokazao prijedlog strukture sa dva faktora, nastao spajanjem prvoga i trećega faktora u jedan. Primjena ovoga rješenja osobito se preporučuje u uzorcima starijih ispitanika, gdje je pouzdanost obaju faktora zadovoljavajuća. Očito je da veće iskustvo pridonosi boljem razlikovanju odnosa prema vlastitim emocijama, kao i različitih emocionalnih reakcija.

Problemi sa samoprocjenama EI svode se na standardne prigovore svim sličnim skalama samoprocjena (Ciarrochi i sur., 2000.):

1. U nekim situacijama ljudi nastoje "podešavati" (iskrivljavati) svoje odgovore.
2. Ljudi često ne poznaju svoje emocije.
3. Preklapaju se s već poznatim osobinama ličnosti.

Zbog navedenih problema sa samoprocjenama, a i veće sličnosti s klasičnim načinima ispitivanja inteligencije, u novije se vrijeme naglašava važnost pristupa ispitivanju EI kao sposobnosti, odnosno testovima koji bi zahtijevali rješavanje neke problemske situacije i pronalaženje točnog odgovora.

EI kao sposobnost

Kako navode Kaufman i Kaufman (2001.), već su Binet i Wechsler željeli da se u testove inteligencije ubace i emocionalni sadržaji.

Tri su osnovna kriterija za ulaz u "društvo" inteligencija: a) konceptualni – da postoji neki mentalni učinak, b) korelacijski – pronalaze se značajne, ali ne previsoke korelacije s priznatim mentalnim sposobnostima, c) razvojni – EI se razvija s dobi i iskustvom, pa je slična Cattellovoj kristaliziranoj inteligenciji.

Korelacijski kriterij počiva na određenim pretpostavkama i postavlja neke uvjete: 1) ako je EI mentalna sposobnost, morala bi imati nenulte korelacije s ostalim "inteligencijama", 2) korelacije ne smiju biti previsoke, 3) najveća sličnost očekuje se sa socijalnom inteligencijom, 4) od dobro definiranih "inteligencija" najveće korelacije očekuju se s verbalnim faktorom.

Testovi emocionalne inteligencije

Prvi pokušaj ispitivanja sposobnosti uočavanja emocija u tri vrste podražaja (boje, lica i apstraktni oblici) bio je početkom 1990-ih (Mayer i sur., 1990.).

Prvi poznati test emocionalne inteligencije jest Multifaktorska skala EI (*Multifactor Emotional Intelligence Scale* – MEIS; Mayer i sur., 1999.). Sastojala se od 12 mjera sposobnosti iz

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

modela EI (Mayer i Salovey, 1996.; 1997.) smještenih u četiri šira područja sposobnosti: 1) uočavanja emocija, 2) asimiliranja emocija u mišljenje, 3) razumijevanja emocija i 4) upravljanja emocijama. Pouzdanost skala bila je između $\alpha=0,35$ i $\alpha=0,94$. Lošija je bila za ekspertni kriterij, a najslabije su se pokazale obje supskale Upravljanja emocijama. Korelacije konsenzus i ekspert kriterija bile su za različite supskale od 0,49 do 0,94. Faktorska analiza dala je tri značajna faktora: 1) uočavanje, 2) razumijevanje i 3) asimiliranje emocija. Dvije posljednje dimenzije bile su i visoko korelirane ($r=0,87$). Značajna je bila korelacija s testom verbalnih sposobnosti, prilagođenim testom rječnika iz *Army Alpha* testa inteligencije ($r=0,36$).

Nedostatke iz MEIS-a autori su otklonili u drugoj bateriji testova MSCEIT (Mayer, Salovey, Caruso *Emotional Intelligence Tests*; Salovey i sur., 2001.; Mayer i sur., 2003.). Korelacije između konsenzusa i ekspertnoga mišljenja za MSCEIT jesu od 0,90 naviše. Procjenjuje EI kao i klasični testovi inteligencije, a sadržava, osam supskala, po dvije iz svake od četiri skupine sposobnosti: 1) percepcija i izražavanje emocija, 2) korištenje emocija kao pomoć u mišljenju, 3) razumijevanje i analiziranje emocija, 4) reflektivno upravljanje emocijama. MSCEIT je standardiziran na oko 5000 ispitanika iz 50 mjesta s engleskoga govornog područja, a podaci su prikupljeni na reprezentativnom uzorku. Pouzdanost svake od četiri supskale bile su od $\alpha=0,86$ do $\alpha=0,93$. U dva istraživanja na velikim uzorcima ($N>1700$) konfirmatorna faktorska analiza daje dobru strukturu za 1, 2, i 4 faktora, gdje prva dva faktora daju jedan faktor drugoga reda za koji je bitno dosadašnje iskustvo (autori su ga nazvali "experiential area"), a druga dva formiraju faktor rezoniranja o emocijama nazvan "reasoning area" (Mayer i sur., 2001.). Provjeravajući konvergentno-divergentnu valjanost MSCEIT-a, dobivene su pozitivne korelacije s poznatim testovima inteligencije u rasponu od 0,03 do 0,35. Slične su korelacije dobivene i s različitim osobinama ličnosti, optimizmom i empatijom, što upućuje na zadovoljavajuću konvergentno-divergentnu valjanost. U analizi prognostičke valjanosti MSCEIT predviđa pozitivne odnose s ljudima, jer je dobivena pozitivna povezanost s rezultatima na skalama privrženosti, širim socijalnim mrežama i s više predmeta privrženosti (npr. slike ili pisma), a negativna s devijantnim i problematičnim ponašanjem, kao što je konzumacija droga i alkohola (Brackett i sur., 2004.). Osobe koje imaju viši rezultat na testu zadovoljnice su međuljudskim odnosima, a značajna povezanost ostaje i nakon parcijalizacije efekata osobina ličnosti i verbalne inteligencije (Lopez i sur., 2003.), što upućuje na jedinstven doprinos EI objašnjenju varijance zadovoljstva odnosima.

Testovi u Hrvatskoj

Na našem području objavljeno je nekoliko testova različitih sposobnosti iz modela emocionalne inteligencije (Mayer i Salovey, 1996.; 1997.).

Test analize emocija (TAE; Kulenović i sur., 2001.) mjera je komponente EI iz Mayer-Saloveyeva modela i namijenjen je procjeni dimenzije razumijevanje i analiza emocija (grana C). Sastoji se od 25 problema, a od ispitanika se traži da "raspozna sastojke emocionalne mješavine u zadanom složenom afektivnom stanju". U svakom problemu od ispitanika se traži da pronađu dva najtočnija i dva najmanje ispravna rješenja, pa test tako ima ukupno 100 zadataka.

Pouzdanost mu je zadovoljavajuća (oko 0,80), značajne su, ali niske korelacije s testovima klasične inteligencije (uz korekciju zbog nepouzdanosti samo $r=0,23$), a rezultat je neovisan o nekognitivnim faktorima EI (Bar-Onov upitnik emocionalnog kvocijenta – EQ-i). U ispitivanju prognostičke valjanosti pokazao je samostalan doprinos objašnjenju općeg uspjeha u školi.

Test opažanja emocionalnog sadržaja u slikama (TOES; Arar i sur., 2000.; Takšić, Arar i Molander, 2004.) ima namjeru procijeniti individualne razlike u najjednostavnijoj od sposobnosti iz Mayer-Saloveyeva modela – sposobnosti uočavanja emocija. Zadatak je ispitanika procijeniti izraženost svake od ponuđenih emocija na skali od pet stupnjeva. Preliminarna verzija testa ukupno sadrži 16 slika (pastela), a izraženost emocija na njima procjenjuje se na po 20 skala (opisa emocija), što čini ukupno 320 skala. Čak i svaka slika zasebno može biti zaseban test, jer su im pouzdanosti oko 0,80. Točnost procjene ispitanika vrednuje se u odnosu na ranije spomenuti ekspertni i konsenzus kriterij. Svaka od slika ima visoko slaganje tih dvaju kriterija, a prosjek korelacija je 0,90.

Test rječnika emocija (TRE; Takšić, Harambašić i Velemir, 2004.) jest test u kojem je zadana podražajna riječ i predloženo šest mogućih odgovora, od kojih je samo jedan točan (Anić, 1998.). Istih je formalnih osobina kao i suplest Rječnika iz baterije Kalifornijskih testova mentalne zrelosti (KTMZ; Koren i Mijić, 1976.), samo što je podražajna riječ uvijek neka emocija ili raspoloženje. Nakon nekoliko preliminarnih ispitivanja izrađena je konačna verzija testa sa 102 zadatka. U analizi metrijskih osobina dobivene su zadovoljavajuće pouzdanosti na različitim uzorcima ($\alpha=0,87$ – $\alpha=0,92$). Umjerene su bile korelacije s testovima akademske i emocionalne inteligencije, što govori u prilog konvergentnoj valjanosti TRE. Unatoč identičnom formatu odgovaranja usporedbom s Testom rječnika iz KTMZ, ostaje 44% specifične varijance, što govori u prilog divergentnoj valjanosti testa.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

Iako vrijeme rješavanja 102 zadatka uglavnom ne prelazi 20 minuta, napravljena je i skraćena verzija od 35 izabranih čestica, koja je pokazala zadovoljavajuću pouzdanost na drugom uzorku ispitanika ($\alpha = 0,92$; Šiljan, 2004.).

Dosadašnji prikaz rezultata usmjerio se prije svega na određivanje konvergentno-divergentne valjanosti mjera emocionalne inteligencije. Još je jedan kriterij koji se mora zadovoljiti da bi se EI mogla smatrati inteligencijom – razvojni kriterij, koji podrazumijeva da se EI razvija tijekom dobi i s iskustvom. Već je prije spomenuta sličnost EI s konceptom kristalizirane inteligencije, a to je potvrđeno pozitivnim korelacijama s postojećim verbalnim testovima inteligencije.

RAZVOJ I UČENJE EMOCIONALNE INTELIGENCIJE

Jedna od specifičnosti vezanih uz emocionalnu inteligenciju koja svakako pridonosi interesu za ovaj konstrukt jest pretpostavka da se, za razliku od IQ, emocionalna inteligencija može razvijati. Zbog toga mnogi autori pribjegavaju upotrebi drugih termina kad govore o zapravo istom sklopu vještina i sposobnosti, pa se tako u literaturi susreću pojmovi poput *emocionalnog kvocijenta* (npr. Goleman, 1995.), *emocionalne pismenosti* (npr. Goleman, 1995.; Dulewic i Higgs, 2000.), *emocionalne kompetentnosti* (npr. Dulewic i Higgs, 2000.; Takšić, 1998.).

Programi za razvoj EI kod djece

Tijekom posljednjeg desetljeća vidljiv je povećan interes za primjenu programa koji imaju za cilj razvijati socijalne i emocionalne vještine, poput rješavanja problema, donošenja odluka, komunikacijskih vještina, prepoznavanja vlastitih i tuđih emocija i nošenje s njima na primjeren način, regulacije emocija, upravljanja vlastitim ponašanjem i slično. Ciarrochi i suradnici (2003.) govore o "eksploziji interesa" u razvoju programa socijalnog i emocionalnog učenja, kojima se nastoje unaprijediti različiti aspekti socijalnoga zdravlja (npr. visoka razina kvalitete socijalne podrške) kao i segmenti mentalnoga zdravlja (npr. manja depresivnost, veće zadovoljstvo životom). Diljem svijeta kreiraju se programi za razvoj EI i kod djece i kod odraslih.

Stručnjaci različitih profesija objedinjuju znanja s područja inteligencije, razvojne psihologije, neurologije te odgoja i obrazovanja kako bi osmislili strategije primarne prevencije kroz programe kojima djeci pomažu razviti socijalne i emocionalne kompetencije. Programi ove vrste imaju za cilj učiniti djecu otpornijom na razne psihopatološke probleme, poput depresivnosti, delinkvencije, nasilja, zlouporabe droga itd., i to tako da se kod djece potiču vještine prepoznavanja i u-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

pravljanja emocijama kod sebe i drugih, kontrole vlastitih reakcija, empatije i prosocijalnoga ponašanja i slično (Kuterovac Jagodić, 2003.). Postoje brojni uspješni, višegodišnji intervensijski programi koji promiču akademsko, socijalno, emocionalno i zdravstveno ponašanje kod djece školskog uzrasta. Neki su usmjereni na školsku klimu, neki su usmjereni na osobu, a neki uključuju višestruke pristupe i komponente. Elias i sur. (2001.) identificirali su šest tipova programa namijenjenih osnovnoškolskom uzrastu i adolescentima: organizacijske strategije na razini škole (cilj im je pomoći u izgradnji produktivnih odnosa između lokalne i školske zajednice, koji će promovirati učenje i mentalno zdravlje); struktura i klima u učionici (nastoje povećati mogućnosti za aktivno sudjelovanje u učenju i razvoj suportivnih odnosa s odraslima i vršnjacima); programi povećanja socijalne kompetentnosti (usmjerenost na razvoj i unapređenje djetetovih vještina samokontrole, upravljanja stresom, rješavanja problema i donošenja odluka, kao i na njihovu afektivnu osviještenost i kapacitete za refleksiju); ciljani programi prevencije (imaju uži fokus i svrha im je prevencija identificiranoga problematičnog ponašanja); programi zdravstvene edukacije (osmišljeni s ciljem promoviranja mentalnoga i fizičkoga zdravlja kod učenika); multikomponentne strategije prevencije (ciljaju na nekoliko domena funkcioniranja, npr. akademska, socijalna i zdravstvena ponašanja, i obično se provode na razini školskog okruženja, zajednice ili oboje).

S obzirom na to da većina djece pohađa školu, čini se opravdanom usmjerenost intervencija i programa za razvoj EI upravo na školski uzrast i školsko okruženje. Mnogi programi integrirani su u školski kurikulum i usmjereni su na to da omogućuju učenicima intenzivna i trajna iskustva izgradnje vještina emocionalne inteligencije tijekom godina. Poznat je primjer programa PATHS (*Promoting Alternative Thinking Strategies*, Greenberg i sur., 1995., prema Matthews i sur., 2002.; Kelly i sur., 2004.), za poticanje alternativnih strategija mišljenja, koji ima za cilj učiti djecu da identificiraju, razumiju i reguliraju svoje emocije, a istraživanja pokazuju da kod učenika sudionika to donosi napredak u rješavanju socijalnih problema, u emocionalnom razumijevanju te kognitivnim vještinama vezanima za socijalno planiranje i impulzivnost, dok djeca također pokazuju smanjenu razinu problematičnih ponašanja i veću razinu adaptivnih ponašanja (Elias i sur., 2001.).

Poticanje učenikovih postojećih osobina, učenje novih vještina i prevencija negativnih ponašanja najefikasniji su kroz programe koji su primjereni po svom intenzitetu i trajanju, što znači da obuhvaćaju barem osam lekcija u jednoj programskoj godini, i to barem dvije uzastopne godine, uz nezostavan uvjet da to bude integriran i koordiniran program

koji je svojom složenom organizacijom efikasniji od zbroja njegovih dijelova (*The Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning* (CASEL, 2002.)).

Razvoj EI kod odraslih

Emmerling i Goleman (2003.) tvrde kako bez ciljanog ulaganja napora pojedinci ne mogu postići povećanje vlastite emocionalne inteligencije. Autori smatraju da razvitak socijalnih i emocionalnih kompetencija zahtijeva obvezu i ulaganje truda tijekom vremena, navodeći primjere iz psihoterapije i organizacijske edukacije, gdje upravo sistematični programi daju dokaze o mogućnosti ljudi da povećaju svoje socioemocionalne kompetencije. Rezultati Slaski i Cartwright (2003.) i-
du u prilog tvrdnji o učinkovitosti treninga EI kod menadžera. Rezultati pokazuju da trening program razvoja EI u eksperimentalnoj skupini dovodi do značajnoga povećanja na dvjema mjerama EI, dok u kontrolnoj skupini razlike nema. Osim toga, naučene vještine pokazale su se korisnima u smanjenju stresa te unapređenju menadžerskih sposobnosti.

ZAKLJUČAK

Koncept emocionalne inteligencije je nakon burnoga doba popularizacije i nekritičnih grandomanskih ideja o mogućnostima prognoze svega i svačega (panacea) konačno ušao u mirniju fazu znanstvenoga provjeravanja. Na veliku radost tvorca EI, sve se manje u literaturi može sresti tvrdnja kako "EI objašnjava 75% uspjeha u školovanju i životu općenito, odnosno sve ono što ne uspijevaju objasniti testovi klasične inteligencije", a što je najvećim dijelom uzrokovalo ozbiljne kritike na račun samoga konstrukta.

Najčešći i najozbiljniji prigovori konstruktu emocionalne inteligencije ostaju:

a) slabija pouzdanost nekih skala, pogotovo složenijih osobina (upravljanje emocijama), b) nepostojanje jedinstvenoga točnog odgovora, pogotovo kod konsenzus kriterija, gdje se postavlja pitanje što s onima koji su iznimni, pa daju "specifične" odgovore (Roberts i sur., 2001.).

Oni koji brane održivost emocionalne inteligencije najčešće navode da se upravo ovim konstruktom pokušalo ispraviti neke prigovore zadacima u klasičnim testovima inteligencije da: a) ne obraćaju pažnju na realne životne situacije, b) da navode sve relevantne informacije za pronalaženje rješenja i c) u njima se priznaje samo jedno jedino ispravno rješenje (Sternberg, 2000.). Osim toga, ekspertni i konsenzus kriteriji koji se koriste u određivanju točnog ili točnih odgovora u testovima EI, a najviše ih kritiziraju autori neskloni konceptu EI, odavno su uobičajeni u istraživanjima kreativnosti (Kaufman i Kaufman, 2001.).

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

Vidljiv je stalni napredak u teorijskom dotjerivanju konstrukta emocionalne inteligencije, izradbi i provjeravanju instrumentarija, boljem uvidu u prirodu procesiranja emocionalnih sadržaja, kao i njegovu ulogu u rješavanju svakodnevnih problema. Pokušava se pronaći mjesto konstrukta emocionalne inteligencije u prostoru različitih teorija inteligencije i osobina ličnosti. Tako se došlo do spoznaje da su dosadašnje mjere sposobnosti EI uglavnom korespondirale s onim što je do sada bilo poznato pod nazivom *kristalizirana inteligencija*, odnosno onaj vid kognitivnih sposobnosti koji se razvija s iskustvom (Roberts i sur., 2005.). EI kao osobina ličnosti pokazala se povezanom s postojećim osobinama ličnosti iz Modela velikih pet (pogotovo ekstraverzijom i otvorenosću za iskustva). Ta je veza uglavnom logična (Zar mnoge klasične osobine ličnosti ne uključuju u velikoj mjeri emocionalno funkcioniranje?), ali ne presnažna da ne dopušta i samostalan doprinos EI objašnjavanju pozitivnih životnih ishoda (Brackett i sur., 2004.; Takšić, 2002.b).

Pozitivna psihologija naglašava optimizam i pozitivne strane ljudskoga funkcioniranja, umjesto da se usmjerava na psihopatologiju i poteškoće u funkcioniranju. U potrazi za razumijevanjem pozitivnoga ljudskog iskustva, dobivene su pozitivne povezanosti EI s konstruktima poput sreće, samopoštovanja, samoeфикаsnosti, optimizma, nade, zadovoljstva životom, lokusa kontrole i mnoge druge (Furr, 2005.). Naglašavanje važnosti emocionalne inteligencije za prilagođeno funkcioniranje pojedinca svakako pripada toj potrazi za pozitivnim u ljudskom funkcioniranju.

U budućnosti se očekuje još bolje teorijsko uređivanje područja te izradba novih objektivnih testova emocionalne inteligencije, ali i evaluacija postojećih.

LITERATURA

- Anić, V. (1998.), *Rječnik hrvatskoga književnog jezika*, 3. Zagreb: Novi liber.
- Arar, Lj., Takšić, V. i Molander, B. (2000.), *Determining consensual accuracy of perceiving affective content in art*. Rad prezentiran na XXVIIth International Congress in Psychology, Stockholm.
- Avsec, A. (2005.), *Emotional Skills and Competence Questionnaire: Reliability and validity of a Slovene version*. Oral presentation in the Symposium "Cross-cultural validation of Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ)", at the 9th European Congress of Psychology (3-8 July), Granada, Spain, 03-08. July.
- Bagby, R. M., Parker, J. D. A. i Taylor, G. J. (1993.), The twenty-item Toronto Alexithymia Scale: II. Convergent, discriminant, and concurrent validity, *Journal of Psychosomatics Research*, 38: 33-40.
- Bandura, A. (1977.), Self-efficacy: Toward a unified theory of behavioral change, *Psychological Review*, 84: 191-215.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

Bar-On, R. (2000.), Emotional and social intelligence: insights from Emotional Quotient Inventory. U: R. Bar-On & D. A. Parker (ur.), *The handbook of emotional intelligence* (363-388), San Francisco: Jossey-Bass.

Bar-On, R. i Parker, J. D. A. (ur.) (2000.), *Handbook of Emotional Intelligence*. San Francisco: Jossey-Bass Inc.

Bezinović, P. (1988.), *Percepcija osobne kompetentnosti kao dimenzija samopoimanja*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet. Sveučilište u Zagrebu, Zagreb.

Block, J. i Kremen, A. M. (1996.), IQ and Ego-Resiliency: Conceptual and empirical connections and separateness, *Journal of Personality and Social Psychology*, 70: 349-361.

Brackett, M. A., Mayer, J. D. i Werner, R. M. (2004.), Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour, *Personality and Individual Differences*, 36: 1387-1402.

Ciarrochi, J. V., Chan, A. Y. C. i Caputi, P. (2000.), A critical evaluation of the emotional intelligence construct, *Personality and Individual Differences*, 28: 539-561.

Ciarrochi, J., Scott, G., Deane, F. P. i Heaven, P. C. L. (2003.), Relations between social and emotional competence and mental health: a construct validation study, *Personality and Individual Differences*, 34: 1-17.

Cooper, R. K. (1996.), *Executive EQ*. San Francisco: AIT and Essi Systems.

Davies, M., Stankov, L. i Roberts, D. R. (1998.), Emotional Intelligence; In Search of an Elusive Construct, *Journal of Personality and Social Psychology*, 75: 989-1015.

Davis, M. H. (1980.), A multidimensional approach to individual differences in empathy, *JSAS Catalogue of Selected Documents in Psychology*, 10: 85.

Dulewic, V. i Higgs, M. (2000.), Emotional intelligence, *Journal of Managerial Psychology*, 15: 341-372.

Elias, J. M., Hunter, L. i Kress, J. S. (2001.), Emotional intelligence and education. U: J. Ciarrochi, J. P. Forgas, J. D. Mayer, (ur.), *Emotional intelligence in everyday life: A scientific inquiry* (133-149), Philadelphia, PA: Psychology Press.

Emmerling, R. J. i Goleman, D. (2003.), *Emotional intelligence: Issues and common misunderstandings*. Consortium for Research on Emotional Intelligence in Organizations. Rad dostupan na www.eiconsortium.org (15. 12. 2005.)

Extremera, N. & Fernández-Berrocal, P. (2005.), *Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ): Adaptation to Spanish, reliability and its relationship with well-being indexes*. Oral presentation in the Symposium Cross-cultural validation of Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ), at the 9th European Congress of Psychology, Granada, Spain, 03-08. July.

Faria, L., Lima Santos, N., Takšić, V., Raty, H., Molander, B., Holstrom, S., Jansson, J., Avsec, A., Extremera, N., Fernández-Berrocal, P. i Toyota, H. (2005.), Cross-cultural validation of the Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ). *Psichologia* (u tisku).

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

Faria, L. i Lima Santos, N. (2005.), *Adaptation of the Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ) to the Portuguese context*. Oral presentation in the Symposium "Cross-cultural validation of Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ)", at the 9th European Congress of Psychology, Granada, Spain, 03-08. July.

Furr, R. M. (2005.), Differentiating happiness and self-esteem, *Individual differences research*, 3: 105-127.

Gardner, H. (1983.), *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.

Goleman, D. (1995.), *Emotional Intelligence*. New York. Bantam Books.

Goleman, D. (1997.), *Emocionalna inteligencija*. Zagreb: Mozaik knjiga.

Hudek-Knežević, J. (1993.), Prikaz istraživanja i teorijskih pristupa proučavanju suočavanja sa stresom, *Godišnjak zavoda za psihologiju*, 2: 31-42.

Kardum, I. (1993.), Mjerenje i struktura raspoloženja. *Godišnjak zavoda za psihologiju*, 2: 63-80.

Kaufman, A. S i Kaufman, J. C. (2001.), Emotional Intelligence as an Aspect of General Intelligence: What Would David Wechsler Say? *Emotion*, 1: 258-264.

Kelly, B., Longbottom, J., Potts, F i Williamson, J. (2004.), Applying emotional intelligence: Exploring the Promoting Alternative Thinking Strategies curriculum, *Educational Psychology in Practice*, 20: 221-240.

Koren, I. i Mijić, V. (1976.), *Kalifornijski test mentalne zrelosti*. Zagreb: Republička samoupravna interesna zajednica za zapošljavanje.

Kulenović, A., Balenović, T i Buško, V. (2001.), Test analize emocija: jedan pokušaj objektivnog mjerenja sposobnosti emocionalne inteligencije, *Suvremena psihologija*, 3: 27-48.

Kuterovac Jagodić, G. (2003.), Emocionalno opismenjivanje: novi izazov za predškolske ustanove, *Zbornik radova XV simpozija socijalne pedijatrije*, 51-53.

Larsen, R. J., Diener, E. i Emmons, R. A. (1986.), Effect intensity and reaction to daily life events, *Journal of Personality and Social Psychology*, 51: 803-814.

Lewis, M. i Haviland-Jones, J. M. (ur.) (2000.), *Handbook of Emotions*, 2nd editon. New York: Guilford Press.

Lopez, P. N., Salovey, P. i Straus, R. (2003.), Emotional intelligence, personality, and the perceived quality of social relationship, *Personality and Individual Differences*, 35: 641-658.

MacCann, C., Roberts, R. D., Matthews, G. i Zeidner, M. (2004.), Consensus scoring and empirical option weighting of performance-based Emotional intelligence (EI) tests, *Personality and Individual Differences*, 36: 645-662.

Matthews, G., Zeidner, M. i Roberts, R. D. (2002.), *Emotional intelligence: Science & Myth*. Cambridge: The MIT Press.

Mayer, J. D. i Salovey, P. (1996.), What is emotional intelligence?. U: P. Salovey & D. Sluyter (ur.), *Emotional development and emotional intelligence: Implications for educators* (3-31), New York: Basic Books.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

Mayer, J. D. i Salovey, P. (1997.), Što je emocionalna inteligencija? U P. Salovey i D. J. Sluyter (ur.), *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija, pedagoške implikacije* (19-54), Zagreb: Educa.

Mayer, J. D., Caruso, R. D., i Salovey, P. (1999.), Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence, *Intelligence*, 27: 267-298.

Mayer, J. D., DiPaolo i Salovey, P. (1990.), Perceiving the effective content in ambiguous visual stimuli: A component of emotional intelligence, *Journal of Personality Assessment*, 50: 772-781.

Mayer, J. D., Salovey, P. i Caruso, D. (2000.), Emotional intelligence as zeitgeist, as personality, and as mental ability. U: R. Bar-On & D. A. Parker (ur.), *The handbook of emotional intelligence* (92-117), San Francisco: Jossey-Bass.

Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D. i Sitarenios, G. (2001.), Emotional intelligence as a standard intelligence, *Emotion*, 1: 232-242.

Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, i Sitarenios, G. (2003.), Measuring emotional intelligence with the MSCEIT v2.0. *Emotion*, 3: 97-105.

McClelland, D. (1973.), Testing for competence rather than for "intelligence", *American Psychologist*, January, 1-14.

Molander, B., Holmström, S. & Jansson, J. (2005.), *ESCQ-45 as related to self-rated job stress and health*. Oral presentation in the Symposium "Cross-cultural validation of Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ)", at the 9th European Congress of Psychology, Granada, Spain, 03-08. July.

Nunnally, J. C. i Bernstein, I. (1994.), *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.

Parker, J. D. A., Sreque Sr., R. E., Barnhart, D. L., Harris, J. I., Majeski, S. A., Wood, L. M., Bond, B. J. i Hogan, M. J. (2004.), Academic achievement in high school: does emotional intelligence matter?, *Personality and Individual Differences*, 37: 1321-1330.

Räty, H. (2005.), *Perceived emotional competence and self-concept*. Oral presentation in the Symposium "Cross-cultural validation of Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ)", at the 9th European Congress of Psychology, Granada, Spain, 03-08. July.

Riggio, R. E. i Trockmorton, B. (1986.), *Manual for the social skills inventory (SSI)*. Department of Psychology, California State University, Fullerton.

Roberts, R. D., Schulze, R., Zeidner, M. i Matthews, G. (2005.), Understanding, measuring, and applying emotional intelligence. U: R. Schulze. i R. D. Roberts (ur.), *Emotional Intelligence: An International Handbook* (311-341), Cambridge: Hogrefe & Huber Publishers.

Roberts, R. D., Zeidner, M. i Matthews, G. (2001.), Does emotional intelligence meet standards for an intelligence? Some new data and conclusion, *Emotion*, 1: 196-231.

Roger, D. i Najarian, B. (1989.), The construction and validation of a new scale for measuring emotion control, *Personality and Individual Differences*, 10: 845-853.

Salovey, P. i Mayer, J. D. (1990.), Emotional intelligence, *Imagination, Cognition and Personality*, 9: 185-211.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

Salovey, P. i Sluyter, D. (ur.) (1997.), *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija: Pedagoške implikacije*. Zagreb: Educa.

Salovey, P., Bedell, B. T., Detweiler, J. B. i Mayer, J. D. (2000.), Current directions in emotional intelligence. U: M. Lewis i J. M. Haviland-Jones (ur.), *Handbook of Emotions*, 2nd edition (504-520), New York: Guilford Press.

Salovey, P., Mayer, J. D., Caruso, D. i Lopez, P. N. (2001.), Measuring emotional intelligence as a set of mental abilities with MSCEIT. U: S. L. Lopez & C. R. Snyder (ur.), *Handbook of positive psychology assessment*, Washington DC: American Psychological Association.

Schulze, R. i Roberts, R. D. (ur.) (2005.), *Emotional Intelligence: An International Handbook*. Cambridge: Hogrefe & Huber Publishers.

Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J. i Dornheim, L. (1998.), Development and validation of a measure of emotional intelligence, *Personality and Individual Differences*, 25: 167-177.

Slaski, M. i Cartwright, S. (2003.), Emotional intelligence training and its implications for stress, health and performance, *Stress and Health*, 19: 233-239.

Sternberg, R. (ur.) (2000.), *Handbook of intelligence*. Cambridge: Cambridge University Press.

Šiljan, H. (2004.), *Emocionalna kreativnost: konstruktna validacija i spolne razlike* (diplomski rad). Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.

Takšić, V. (1998.), *Validacija konstrukta emocionalne inteligencije*. Neobjavljena doktorska disertacija. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Takšić, V. (2002.a), *The Importance of Emotional Intelligence (Competence) in Positive Psychology*, Poster presented at The First International Positive Psychology Summit, Washington, DC, 03-06. October.

Takšić, V. (2002.b), Upitnici emocionalne inteligencije (kompetentnosti). U: K. Lacković-Grgin, A. Bautović, V. Čubela i Z. Penezić (ur.), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika* (27-45), Filozofski fakultet u Zadru.

Takšić, V. (2004.), Skala emocionalne regulacije i kontrole (ERIK): provjera faktorske strukture, *Psihologijske teme*, 11, 43-54.

Takšić, V. (2005.a), *Cross-Cultural Validation of Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ)*. Oral presentation in the Symposium "Cross-cultural validation of Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ)", at the 9th European Congress of Psychology, Granada, Spain, 03-08. July.

Takšić, V. (2005.b), *Basic psychometric properties of Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ) in Croatian samples*. Oral presentation in the Symposium "Cross-cultural validation of Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ)", at the 9th European Congress of Psychology, Granada, Spain, 03-08. July.

Takšić, V. i Mohorić, T. (2005.), *In search of "correct answer" in performance-based Emotional Intelligence (EI) test*. Paper presented in 17th Ramiro and Zoran Bujas Days, Zagreb, 15-17. December.

Takšić, V., Arar, Lj. i Molander, B. (2004.), Measuring one aspect of emotional intelligence: Accuracy of perception of affective content in art, *Studia Psychologica*, 46: 195-202.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

Takšić, V., Harambašić, D. i Velemir, B. (2004.), *Emotional Vocabulary Test as an attempt to measure the emotional intelligence ability – understanding emotion aspect*. Rad prezentiran na The 28th International Congress of Psychology, Beijing, 08-13. August.

Takšić, V., Sušan, Z. i Main, Lj. (2003.), *The role of emotional intelligence in successful leadership: An empirical evidence*. Rad prezentiran na The VIIIth European Congress of Psychology, Vienna, 06-11. July.

Takšić, V., Štokalo, V. i Kolić-Vehovec, S. (2003.), Prognostička valjanost emocionalne inteligencije (kompetentnosti) za uspjeh u školi, *Psihologijske teme*, 10: 75-85.

The Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL) (2002.), *Safe and sound. An educational leader's guide to evidence-based social and emotional learning programs*. Pre-publication copy.

Toyota, H. (2005.), *Emotional Skills and Competence Questionnaire: Development of a Japanese version*. Oral presentation in the Symposium "Cross-cultural validation of Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ)", at the 9th European Congress of Psychology, Granada, Spain, 03-08. July.

Yukl, G. (1994.), *Leadership in organization*. New York: Prentice Hall.

Zeidner, M., Matthews, G. i Roberts, R. D. (2004.), Emotional intelligence in the workplace: A critical review, *Applied Psychology: An International Review*, 53: 371-399.

Emotional Intelligence: Theory, Operationalization, Implementation and Relationship with Positive Psychology

Vladimir TAKŠIĆ, Tamara MOHORIĆ, Radenka MUNJAS
Faculty of Philosophy, Rijeka

During the past fifteen years emotional intelligence (EI) raised much interest in psychological research. The name, definition and first research of emotional intelligence are connected with two psychologists, John Mayer and Peter Salovey. They have been slowly and systematically developing models and instruments for EI appraisal. Measurement of individual differences in emotional intelligence is based on two different models, one which relies on a) self-appraisal of abilities, and the other which is based on b) measurement of EI with ability tests. In Croatia, in use are several questionnaires (Takšić, 2002b; 2004). The first developed test of EI is MEIS – Multifactor Emotional Intelligence Scale (MEIS; Mayer, Caruso and Salovey, 1999), whose shortcomings were improved in the second test battery called MSCEIT (Salovey, Mayer, Caruso and Lopez, 2001). Several different tests from the EI model have been developed in Croatia (Arar, Takšić and Molander, 2000;

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

Kulenović, Balenović and Buško, 2001; Takšić, Harambašić and Velemir, 2004). According to the authors, EI instruments must have a positive relationship with two constructs: empathy and life satisfaction. A lot of research works confirmed a significant relationship between EI and these two constructs, and also with a number of other positive variables and outcomes. There is a strong support of the hypothesis that EI is in close connection with the concept of crystallized intelligence, which has motivated the development of several programs for emotional literacy development around the world. Because of its efforts to find and emphasize positive qualities in individuals, emotional intelligence has been present in positive psychology from the beginning.

Key words: emotional intelligence, positive psychology, trait emotional intelligence, ability tests of EI, ESCQ-45.

Emotionale Intelligenz: Theorie, Operationalisierung, Anwendung und Bezug zur positiven Psychologie

Vladimir TAKŠIĆ, Tamara MOHORIĆ, Radenka MUNJAS
Philosophische Fakultät, Rijeka

Emotionale Intelligenz ist ein Begriff, der seit den letzten 15 Jahren unter Psychologen, aber auch in der breiteren Öffentlichkeit oft erwähnt wird. Bezeichnung, Definition und erste Forschungen zur emotionalen Intelligenz (EI) werden mit den Namen zweier Autoren, John Mayer und Peter Salovey, in Verbindung gebracht, die, im Einklang mit der wissenschaftlichen Methodologie, in kleinen, aber systematischen Schritten Modelle und ein angemessenes Instrumentarium zur Beurteilung der EI entwickelten. Bezüglich der Ermittlung von individuellen Unterschieden in der EI werden zumeist zwei Ansätze erwähnt: a) Selbsteinschätzung der eigenen Fähigkeiten und b) Anwendung von Leistungstests. In Kroatien entwickelte man mehrere Selbsteinschätzungs-Skalen (Takšić, 2002b; 2004). Der erste bekannte EI-Test ist die Multifaktoren-Skala zur emotionalen Intelligenz (MEIS; Mayer, Caruso, Salovey, 1999). Mängel dieses Tests wurden in der zweiten Batterie von Umfragebogen beseitigt (MSCEIT; Salovey, Mayer, Caruso und Lopez, 2001). Auf dem Gebiet Kroatiens wurden mehrere Umfragebogen zur Ermittlung verschiedener Fähigkeiten gemäß des Modells der emotionalen Intelligenz entworfen (Arar, Takšić und Molander, 2000; Kulenović, Balenović und Buško, 2001; Takšić, Harambašić und Velemir, 2004). EI liegt den Konzepten kristallisierter Intelligenz am

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 4-5 (84-85),
STR. 729-752

TAKŠIĆ, V., MOHORIĆ, T.,
MUNJAS, R.:
EMOCIONALNA...

nächsten, d.h., sie wird zeitlebens weiterentwickelt und hängt von der Lebenserfahrung des Einzelnen ab. Von diesen Erkenntnissen ausgehend entwarf man weltweit zahlreiche Programme zur Entwicklung emotionaler Fähigkeiten und Fertigkeiten für Menschen verschiedener Altersgruppen (Kinder und Erwachsene). Im Bestreben, die positiven Eigenschaften des Einzelnen aufzudecken und hervorzuheben, ist die emotionale Intelligenz von Anfang an in der positiven Psychologie vertreten.

Schlüsselwörter: emotionale Intelligenz, positive Psychologie, Fragebogen zur Ermittlung von emotionaler Kompetenz, Tests zur emotionalen Intelligenz, UEK-45